Raadsmededeling openbaar

Nummer	:	146-2024
Datum	:	25 september 2024
B&W datum	:	
Beh. Ambtenaar	:	Marjon Lettink
Portefeuillehouder	:	mr. A.B. Stapelkamp
Onderwerp	:	Toekomst budgetsubsidiering culturele organisaties

---

Aanleiding:

Tijdens de raadsbehandeling van de begroting 2024 op 7 november 2023 heeft u, naar aanleiding van het verzoek van de stichting Koppelkerk om een structurele verhoging van de jaarlijkse budgetsubsidie met € 28.000 vanaf 2025, besloten dat u daarvoor een afzonderlijk voorstel verwacht waarbij in de afweging ook de andere budgetsubsidies voor cultuur moeten worden meegenomen. In de bestuurlijke termijnagenda is deze afspraak verwerkt en gepland voor de maand september 2024.

Inmiddels worden we geconfronteerd met een grote financiële uitdaging voor de komende jaren. Deze ontwikkeling is van grote invloed op de besluitvorming over het financiële kader voor de huidige budgetsubsidies. Via deze raadsmededeling informeren wij u hierover.

Inhoud mededeling:

De subsidiebeleidsregels Welzijn van de gemeente Aalten kennen de mogelijkheid om een budgetsubsidie te verlenen aan verenigingen en organisaties op het brede sociaal maatschappelijke terrein. Een budgetsubsidie kenmerkt zich door de koppeling aan met name loongebonden kosten bij de grotere organisaties en het structureel meerjarige subsidie karakter.
Aan een drietal culturele organisaties in onze gemeente verstrekken wij structureel een jaarlijkse budgetsubsidie. Deze subsidies worden jaarlijks geïndexeerd.
In 2024 zijn de volgende budgetsubsidies toegekend:

- **De Koppelkerk**
  De Koppelkerk heeft per beschikking van 19 december 2023 een voorlopige subsidie ontvangen voor 2024 van € 22.114,--. Deze subsidie is toegekend op grond van de subsidiebeleidsregel Kunst, Cultuur en Recreatie, onderdeel (amateur)kunst en kunst- en cultuurbeleving.

- **Nationaal Onderduikmuseum**
  Vereniging Aaltense Musea heeft t.b.v. het Nationaal Onderduikmuseum per beschikking van 18 december 2023 een voorlopige subsidie ontvangen voor 2024 van € 118.370. Deze subsidie is toegekend op grond van de subsidiebeleidsregel Kunst, Cultuur en Recreatie, onderdeel cultuurbehoud en volkscultuur.

- **Grenslandmuseum**
  Stichting het Grenslandmuseum heeft per beschikking van 18 december 2023 een voorlopige subsidie ontvangen voor 2024 van € 9.840. Deze subsidie is toegekend op grond van de subsidiebeleidsregel Kunst, Cultuur en Recreatie, onderdeel cultuurbehoud en volkscultuur;

Stand van zaken culturele organisaties

De huidige praktijk laat zien dat alle drie genoemde organisaties een ontwikkeling door maken op het gebied van groei c.q. uitbreiding, behoud kwaliteit en professionalisering. Uit gesprekken die wij hebben gevoerd zien we de volgende ontwikkelingen:

De **Koppelkerk** is de afgelopen jaren flink gegroeid in kwantiteit als kwaliteit van het aanbod. De tentoonstellingen, concerten en evenementen trekken ondertussen veel bezoekers. Volgens de Koppelkerk zelf trekt men ongeveer 22.000 bezoekers op jaarbasis. De Koppelkerk heeft zich binnen de Achterhoek ontwikkeld tot een toonaangevende culturele instelling die met haar eigenzinnige aanbod een grote toegevoegde waarde heeft. Ook voor Bredevoort is de Koppelkerk van groot belang, cultureel maar zeker ook toeristisch-economisch. Tal van bezoekers maken gebruik van de restaurants en zelfs hotels. Dit wordt ook onderschreven in de recent geopenbaarde Toekomstvisie voor Bredevoort. Zonder de Koppelkerk verschraalt het profiel van Bredevoort als vestingstad van cultuur en erfgoed aanmerkelijk.

De groei is niet alleen van invloed op de personele organisatie maar ook op de financiële organisatie. Er vinden meer activiteiten plaats maar de activiteiten zijn ook duurder geworden. De prijsstijgingen in kunst- en cultuur nemen nog steeds toe. Dit heeft ook te maken met het feit dat de Koppelkerk de Governance Code Cultuur onderschreven heeft en onderdeel daarvan ook de Fair Practice Code, waardoor er sprake is van een faire betaling voor muzikanten, schrijvers en wetenschappers, kunstenaars, theatermakers en andere makers. De huisvestingskosten zijn gestegen **(**met name de energielasten) en onderhoudsinvesteringen moeten de komende jaren plaatsvinden. Daarnaast zijn de personeelslasten gestegen. Deels door bewust beleid in verband met de professionalisering en deels door autonome ontwikkelingen in het personeelsbestand.

De Vereniging Aaltense Musea, als bestuur van het **Nationaal Onderduikmuseum,** heeft aangegeven dat er vanaf 2024 een belangrijke slag moet worden gemaakt richting het personeel. Het museum is sinds haar ontstaan boven verwachting gegroeid in kwaliteit en kwantiteit en heeft ondertussen landelijke bekendheid. Het aantal betalende bezoekers groeit richting de 30.000 terwijl bij de oprichting in 2004 men al tevreden was met 15.000. Dit toont ook het toeristische en economisch belang van het museum. De Vereniging heeft vergaande plannen om het museum verder uit te breiden gezien het ruimtetekort voor de ontvangst van groepen maar ook voor het aanbieden van grotere tentoonstellingen dan dat nu mogelijk is. Het museum wil hét kenniscentrum worden voor de geschiedenis van het onderduiken. Niet alleen voor de Achterhoek maar voor heel Nederland. De vereniging heeft ondertussen daartoe het winkelpand naast het museum aangekocht

Een museum met deze status en omvang heeft een professionele organisatie nodig om de vele vrijwilligers aan te sturen, tentoonstellingen voor te bereiden en in te richten, educatieve programma's te ontwikkelen, de PR en communicatie te onderhouden, het gebouw te onderhouden en de organisatie financieel te besturen. Medewerkers ontvangen echter nog steeds een salaris of vergoeding op een minimumniveau en dat begint steeds meer te knellen, zeker nu het museum verder gaat uitbreiden. Er dient dus te worden geïnvesteerd in het personeel en hier is een flinke financiële injectie voor nodig. De extra kosten worden door de vereniging structureel geraamd op € 45.000 per jaar.

Het **Grenslandmuseum** is een kleinschalig museum dat volledig draait op vrijwilligers. Het museum past bij het profiel van grensdorp Dinxperlo en voegt ook iets toe aan het aanbod voor recreanten en toeristen. Het museum kent een beperkte openstelling: van april tot en met de herfstvakantie elke woensdag-, zaterdag- en zondagmiddag. Jaarlijks komen er ongeveer 2000 bezoekers.
Het bestuur heeft aangegeven dat het noodzakelijk is om te vernieuwen en te versterken. Men is zich ervan bewust dat de inrichting aanpassing behoeft. Ook mist men de kwaliteit en kwantiteit om educatieve programma's te maken en interessante tentoonstellingen te maken. Als er niets verandert wordt het museum steeds minder interessant, voor bezoekers en voor vrijwilligers, stilstand is achteruitgang.

Het bestuur heeft hier binnen de beperkte mogelijkheden al een aanzet toe gegeven en zal zich voor de komende jaren richten op een drietal thema's: het interactief maken van het museum, het beheer van de collectie en educatie. De thema's zijn inmiddels vertaald in concrete projecten zoals bijvoorbeeld het aanbieden van een meer interactieve presentatie van de grensbeleving/ het

smokkelen in de Rijkskamer en in de entree, het digitaal beschrijven en fotograferen van de collectie en het ontwikkelen van een educatief programma voor het basis- en het voortgezet onderwijs. Het museum heeft als doel meer zichtbaar te worden, waardoor het bereik kan worden vergroot. Belangrijk aandachtspunt is dat het museum nu volledig draait op de inzet van een grote groep zeer enthousiaste vrijwilligers. Echter genoemde ontwikkelingen vragen om professionele ondersteuning, neem bijvoorbeeld de dagelijkse gang van zaken in het museum daar is een vaste kracht voor nodig. Binnen de huidige budgetsubsidies zijn hiervoor niet voldoende middelen aanwezig. De wens is om voor 16 uur per week een vaste medewerker tegen een eerlijk uurtarief in te zetten. Daarnaast heeft het Grenslandmuseum in zijn algemeenheid ook te maken met een toename van de kosten. De extra kosten worden door ons structureel geraamd op ongeveer € 25.000,--

De opwaardering van het Grenslandmuseum past uiteraard perfect in de inzet van de gemeente om te investeren in het centrum van Dinxperlo. Het centrum moet aantrekkelijker worden voor bewoners en bezoekers en daartoe investeert de gemeente ruwweg €10.000.000 in de buitenruimte.

Conclusie is dat hoewel de organisaties qua aanbod en grootte verschillend van aard zijn in feite alle drie organisaties te maken hebben met hogere kosten als gevolg:

- Gestegen loonkosten;
- Professionaliseringsmaatrelen ter behoud/versterking van de kwaliteit.
- Gestegen kosten in zijn algemeenheid zoals energie en onderhoud, maar ook voor de inzet van ‘makers’.

De organisaties zijn zelf zeer actief in het genereren van extra inkomsten. Zo worden met grote regelmaat sponsorbijdragen en extra subsidies via fondsen binnengehaald. Ook de entreeprijzen zijn inmiddels verhoogd en investeringen zijn uitgesteld. Echter de fondsenwerving vraagt ook om deskundigheid binnen de organisatie. Daarnaast is vaak cofinanciering nodig, waarvoor ook middelen vrijgemaakt moeten worden.

Het belang van (deze) culturele organisaties in de gemeente Aalten

Kunst, cultuur en erfgoed zijn belangrijk voor de gemeente Aalten.
Cultuur maakt deel uit van ons maatschappelijke leven. Inwoners luisteren naar muziek, zingen in een koor, gaan naar theater, lezen boeken, genieten van erfgoed en architectuur, bezoeken een museum of zijn er vrijwilliger. De ene keer zijn ze als maker of deelnemer betrokken, de andere keer als ontvanger. Cultuur heeft een verbindende werking.
Erfgoed is van groot belang voor de identiteit van Aalten. Het maakt onze gemeente aantrekkelijk, herkenbaar en uniek. De leefkwaliteit verbetert door de inzet van vrijwilligers, amateurs en professionals uit de sector. Het draagt bij aan een veerkrachtige samenleving waarin mensen naar elkaar omzien.

In het door u vastgestelde raadsprogramma 2022-2026 benadrukt u in uw **ambitie** het belang van cultuur en erfgoed voor onze gemeente.

“We verbeteren het aanbod van sport, cultuur en recreatievoorzieningen voor inwoners en bezoeker. Dat doen we in goede samenwerking met de samenleving, want deze voorzieningen, drijven op de vrijwilligers binnen de verenigingen en de ondernemers. We zijn een bezoekersvriendelijke gemeente die inzet op plattelands-recreatie, kunst en cultuurhistorie.”

De uitvoering vindt plaats via de vastgestelde beleidsnota’s ‘Een warm BAD voor cultuur” en de Erfgoednota Oost Achterhoek Wi-j doet ’t samen. Beide nota’s stellen het belang van kunst, cultuur en erfgoed in onze gemeente voorop.

De drie genoemde culturele organisaties leveren een grote bijdrage aan onze gemeenschap. De Koppelkerk, als vrijplaats voor kunst en cultuur waarin alle vormen van kunst en cultuur samenkomen. Een plek voor creativiteit en innovatie, waarin nieuwe ideeën en initiatieven ontstaan die de culturele en creatieve sector van onze gemeente versterken.
De musea door het behouden, tentoonstellen en interpreteren van cultureel erfgoed. Als belangrijke educatieve instellingen die een breed scala aan leerervaringen bieden aan mensen van alle leeftijden.

In totaal trekken de organisaties bijna 55.000 bezoekers per jaar. Dit zijn ook bezoekers van buiten de gemeente, wat bijdraagt aan de lokale economie. Toeristen die musea bezoeken, besteden geld aan andere diensten zoals horeca, winkels en accommodaties. Dit genereert inkomsten en creëert werkgelegenheid voor de lokale bevolking.

Mensen komen er samen. Ze bieden een plek voor dialoog, discussie en sociale interactie, wat bijdraagt aan een gevoel van saamhorigheid en verbondenheid binnen de gemeenschap. Door gezamenlijke culturele ervaringen wordt de sociale cohesie versterkt.

Het behoud van cultureel en historisch erfgoed is een van de kernfuncties van musea. Dit behoud is essentieel voor toekomstige generaties, zodat zij een directe verbinding hebben met hun geschiedenis en erfgoed.

Het is van groot belang dat ze we ze blijven ondersteunen zodat ze hun belangrijke werk kunnen voortzetten en onze gemeente kunnen blijven verrijken.

Fair pay / Fair practice Code

Vanuit alle drie de organisatie wordt aandacht gevraagd voor een eerlijke betaling van de medewerkers. Inmiddels is ook landelijk veel aandacht voor Fair pay in de cultuursector. De arbeidspositie van veel mensen in de culturele en creatieve sector is zorgwekkend. Sinds de coronacrisis staat de arbeidsmarktpositie in de cultuursector onder druk. De inkomens zijn laag en werknemers hebben beperkte toegang tot essentiële voorzieningen als pensioen en verzekeringen. De culturele sector heeft daarom de Fair Practice Code ontwikkeld. Om de code daadwerkelijk in de praktijk te brengen is meer geld nodig.
Ook de Vereniging van Nederlandse gemeenten onderschrijft het belang van Fair pay in de cultuursector en heeft hiervoor net deze maand de handreiking.”Van Schatbare waarde, Fair pay in de lokale creatieve en culturele sector” uitgebracht. Een handreiking om als gemeente Fair pay op de agenda te plaatsen, voldoende aandacht te hebben voor Fair pay bij het maken van de subsidie afspraken. Dus dit onderwerp van gesprek maken met de organisaties om te streven naar een gezonde en realistische financiering, Waarbij gezamenlijk bewuste keuzes moeten worden gemaakt met het gevolg dat als het gemeentelijke subsidiebudget niet (voldoende) kan worden verhoogd, er keuzes moeten worden gemaakt in het aanbod.

Financiën

Kunst en cultuur kan niet floreren zonder subsidie. Voor alle drie de organisaties geldt dat een structurele gemeentelijke subsidie noodzakelijk is om de ambities uit te voeren.

Het subsidiepercentage bepaalt voor een belangrijk deel in hoeverre de organisaties hun doelen kunnen verwezenlijken. Maar de subsidiepercentages zijn lastig te vergelijken door verschillen in kostenstructuren en organisatiegrootte. Zo laten de cijfers uit de budgetsubsidies zien dat het subsidiepercentage in Aalten varieert tussen de 10 en 40%.

Nader onderzoek laat zien dat het landelijke gemiddelde subsidiepercentage voor culturele organisaties in Nederland ook nogal verschilt. Grotere culturele instellingen ontvangen tussen de 40-70% van de totale begroting. Kleinere organisaties ontvangen vaak een subsidiepercentage tussen de 30-60%. Er is geen eenduidig vast percentage dat geldt voor de subsidiering van culturele organisaties

Als we de eerdergenoemde uitdagingen van de betreffende organisaties vertalen in financiële middelen dan komen we tot de volgende extra structurele subsidiebedragen;

- Koppelkerk 28.000
- Nationaal Onderduikmuseum 45.000
- Grensland museum; 25.000

Totaal: 103.000

Deze verzoeken komen op het moment dat we als gemeente te maken hebben met een grote financiële uitdaging.

De komende periode moet de vraag beantwoord worden welke oplossingen gevonden kunnen worden om de dreigende te korten te dekken. Dit is van grote invloed op de besluitvorming over het financiële kader voor deze organisaties.

Het lokale culturele veld

Naast de hierboven genoemde organisaties kent de gemeente Aalten een omvangrijk cultureel veld met veel kleine culturele verenigingen, stichtingen en organisaties. Ze spelen een belangrijke rol in het versterken van de gemeenschap en het vergroten van de leefbaarheid. Ook voor hen geldt dat een gemeentelijke subsidie belangrijk is om het culturele aanbod te kunnen blijven aanbieden.

Hieronder geven wij een overzicht van de middelen die wij op dit moment verder besteden aan ons culturele veld.

Culturele activiteit		**Bijdrage (jaarrekening 2023)**
Muziekonderwijs	Betreft de subsidie voor de organisatie van het harmonie en fanfare onderwijs.	€ 50.684
Podiumkunsten en cultuuruitingen	Alle organisaties subsidies voor de culturele verenigingen/ uitvoering cultuurnota	€ 54.188
Kunst	Carillon, theater en concerten	€ 12.546
Projectsubsidies	Subsidie voor evenementen	€ 13.461
Cultuur en Oudheidkunde	Grensoverstijgende cultuur en organisatiesubsidies voor historische verenigingen	€ 16.875
Cultuur en erfgoedpact	Regionale samenwerking Achterhoek	€ 16.875
Totaal		€ 147.754

Tot Slot:

We erkennen dat de gemeente Aalten met alle culturele voorzieningen een sterke basis heeft en dat de culturele waarde ook van groot belang kan zijn bij diverse maatschappelijke opgaven.

Alle 3 de voorzieningen zijn zeer gewaardeerd, ze voegen zowel lokaal als regionaal iets toe en leveren een belangrijk bijdrage aan de saamhorigheid en verbinding binnen onze gemeenschap.

Het college onderkent het belang van onze cultuursector maar de beschikbare middelen zijn schaars. In de begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028 zal het college u een voorstel doen waarbij u deze raadsmededeling als achtergrondinformatie tot u kunt nemen.

De volgende stukken zijn voor u bijgevoegd:
- N.v.t.